

Кардінал Ірина Михайлівна,

старший офіцер групи цивільно-військового співробітництва відділу інформаційної підтримки Іміджево-видавничого центру Національної гвардії України

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ВПЛИВУ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ (БОЙОВИХ) ФАКТОРІВ

У п'ятикілометровій зоні від лінії розмежування на Донбасі проживає 15 тисяч дітей. Загалом же на території проведення операції Об'єднаних сил живе приблизно 200 тисяч дітей.

Напевно, немає у світі більш несумісних понять. «Війна» – де руйнування, смерть, горе і сльози. І «діти» – де сонце й щастя, перші слова й заливчастий дитячий сміх, ігри і творення.

195 дітей, які дістали осколкові поранення, залишилися на все життя з протезами замість рук і ніг. Іноді вони говорять страшні речі: «Краще б мене тоді вбило», «Я не хочу жити таким». Вони – не просто діти війни. Це хлопчики й дівчатка, покалічені цією війною.

Працюючи з психологами діти малювали свої страхи й не могли стримати сліз, згадуючи рідні міста, охоплені війною.

28 дітей загинули або отримали поранення внаслідок бойових дій на сході України за дев'ять місяців 2018 року. Такі дані озвучив Александр Хуг, перший заступник керівника Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, на прес-брифінгу в Українському кризовому медіа-центрі. «З часу моєї останньої доповіді, троє дітей загинули і ще двоє отримали поранення. Поблизу Горлівки, 14-річний Кирило, 13-річний Андрій та 12-річний Віталій загинули, 10-річний Дмитро отримав поранення. Того ж дня [30 вересня] отримала поранення 16-річна Анна зі Старомихайлівки», – зазначив Александр Хуг. Серед дорослих цивільних мешканців, за 2018 рік загинули або отримали поранення близько 200 осіб. «Ми вітаємо рішення Збройних сил України щодо створення групи «Попередження шкоди цивільному населенню (цивільно-військове співробітництво - авт.). Цей крок, спрямований на повне уникнення жертв серед цивільних громадян, необхідно якнайшвидше реалізувати і по інший бік лінії зіткнення», – зазначив Александр Хуг. «Відрізнити цивільні об'єкти від військових складно. Наші спостерігачі помітили, що деякі школярі повинні щодня перетинати лінію зіткнення, йдучи в школу. Іноді вони перетинають лінію неофіційними маршрутом. У багатьох учнів, за словами вчителів, спостерігаються симптоми посттравматичного розладу. Неможливо точно виміряти психологічний стан дітей», – повідомив перший заступник голови Організації з безпеки і співпраці в Європі (ОБСЄ) Олександр Хуг [1].

Цивільно-військове співробітництво – це систематична, планомірна діяльність Національної гвардії України, Збройних Сил

України, інших військових формувань та правоохоронних органів, утворених відповідно до законів України (далі – Збройні Сили України) по координації та взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами у районах дислокації військових частин та підрозділів Збройних Сил України з метою формування позитивної громадської думки і забезпечення сприятливих умов для виконання Збройними Силами України покладених на них завдань та функцій шляхом надання допомоги цивільному населенню у вирішенні проблемних питань життєдіяльності з використанням військових та невійськових сил та засобів [2].

Впровадження цивільно-військового співробітництва сприяло значному підвищенню довіри цивільного населення до Збройних Сил України як інституту держави, дозволило мінімізувати вплив наслідків бойових дій на цивільне населення у районі проведення антитерористичної операції, сприяло формуванню позитивної громадської думки щодо діяльності Збройних Сил України у районах дислокації військових частин та підрозділів угруповань військ та розширило можливості щодо протидії негативному інформаційному впливу противника на населення держави.

Війна несе із собою загальну атмосферу горя, втрати, розчарування, спустошеності тощо. Людина стає менш емоційно вираженою (особистість наче надіває маску печалі, байдужості тощо). Хоча інколи в неї відбуваються сильні емоційні сплески, які зовсім не характерні для даної події. Дитина, зростаючи в такій атмосфері, на підсвідомому рівні, через певний проміжок часу, починає сприймати їх як норму. Відбуваються зміни у схемі сприймання реальності та реакції на неї. Тобто події, які повинні викликати певний спектр емоційних переживань, викликають зовсім інші (сильне відчуття ненависті до «ворога», породжує радість при його загибелі, хоча в мирних умовах звістка про смерть не несе в собі позитивних емоційних переживань). Можна сказати, що діти стають емоційно безграмотними, вони не знають, як правильно треба реагувати. Різноманітний людський емоційний спектр зводиться лише до переживання базових емоцій. Відбувається регресія емоційної сфери особистості дитини.

Умови війни утворюють ситуацію «інформаційного вакууму». Люди не володіють значним обсягом інформації про події, які відбуваються в зоні бойових дій, та держави в цілому, про долю своїх близьких та рідних. Надається лише незначна частка інформації. Люди не бачать повної картини обставин, не розуміють, що буде далі, не можуть планувати свого життя. Їх життя змінюється на «пусте» існування о дня в день, без планів та перспектив, лише очікування, очікування та очікування... Життя наче зупиняється на цьому очікуванні й не йде далі.

В особистості дитини, яка зростає в таких умовах, формується риса «пасивності», все своє життя вони відкладають на потім. Їм важко

планувати, вони стають більш залежними від інших. Можна сказати, що вони стають соціально-залежними.

У дітей відбувається сильна поляризація поглядів (розподіл на «добре» та «погане»), підвищується відчуття справедливості. Можна сказати, що погляд на життя стає дуже одностороннім. Деякі звичні буденні речі набувають нового сенсу, нового змісту й формують своє, зрозуміле тільки для тих, хто пережив весь жах подій, ставлення. Вони відторгають та ненавидять все, що може бути хоч якось пов'язано із травмою.

Суцільна картина розрухи та розтрошених будівель і домівок; згорілих селищ, лісів, полів; занепад сільського господарства, промисловості тощо не дають можливості особистості розвиватися. Адже, не маючи стабільності та елементарної матеріальної бази для нормального життя, організм людини не дає психіці формувати, розвивати та утворювати щось нове, більш складне за своєю суттю. Простих базових утворень достатньо для «повноцінного» життя на цьому рівні розвитку.

Виходячи із ситуації військових подій, дитина залишається зі значним «багажем» психологічних проблем: у фізичному здоров'ї – як наслідок інтенсивного та тривалого впливу негативних стрес-факторів; у комунікації та відносинах із соціумом; у сфері смисло-життєвих орієнтацій (на перший план виходить життя, життя близьких, стабільність тощо); з наявністю значної кількості страхів тощо.

Особливості роботи офіцерів структур цивільно-військового співробітництва з дітьми, які зазнали впливу війни полягає у врахуванні всіх негативних факторів як особистого досвіду так і інформаційного впливу ворожої сторони на дитину, вмінні емпатійного спілкування, донесення необхідної правдивої інформації щодо дій Національної гвардії України, Збройних Сил України, поліції.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Українського кризового медіа-центра <http://uacrisis.org/ua/69040-osce-87>.

2. Офіційна сторінка Цивільно-військового співробітництва Національної гвардії України: <http://ngu.gov.ua/ua/news/cimic>.

3. Офіційний сайт Управління Цивільно-військового співробітництва Міністерства оборони України/ діяльність: <https://cimic.com.ua/functions>.

4. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології: монографія / за заг. ред. В. П. Садкового, О. В. Тімченка; НУЦЗУ. Х.: ФОП Мезіна В. В., 2017. 512 с.

5. Сидельников С. А. Особенности посттравматического стрессового синдрома у детей / С. А. Сидельников, М. Р. Дышкова, М. Ю. Часыгова // Бюллетень медицинских интернет-конференций. 2013. Вып. № 2, Т. 3. С. 236.